

Burgemeestershuis Het Hof in Hengelo

DUURZAAM & TOEKOMSTBESTENDIG

MONIQUE EN ART SCHIEMAN WAREN OP ZOEK NAAR EEN GROOT OUD HUIS. LIEFST MONUMENTAAL EN LIEFST GELIJKVLOERS. EEN HUIS OM OUD IN TE WORDEN. DE KEUZE VIEL OP HET HOF IN HET GELDERSE HENGELO. ZOU HET LUKKEN OM DIT HISTORISCHE HUIS OM TE TOVEREN TOT EEN ENERGIENEUTRAAL MONUMENT?

Tekst | Agnes van Alphen Fotografie | Jan van Dalen

'Bij de eerste bezichtiging was het gelijk raak', vertelt Monique. 'We kwamen echt thuis. Er is door de vele eigenaren van het eeuwenoude pand nooit veel aan onderhoud gedaan. Alleen is rond 1970 de kap vervangen, omdat er boktor in het hout zat. De verschillende puntdakken van de opeenvolgende bouwdelen zijn toen samengetrokken tot één groot plat dak. Dat gaf voor ons de doorslag. Want op dit dak konden wij ons doel verwezenlijken', zo vertellen Art en Monique. 'Vaak hoor je dat oude woningen duur zijn in het gebruik, omdat ze niet te verwarmen zijn. Wij wilden laten zien dat het ook anders kan.'

Duurzaam

Het was maar goed dat het stel zo'n goed gevoel had bij het huis, want er moest nog heel wat gebeuren om het bewoonbaar te maken. Laat staan, duurzaam bewoonbaar. Uitgangspunt was om het huis milieuvriendelijk te isoleren en zelf op een duurzame manier de energie op te wekken voor verwarming en elektriciteit. Samen met energie-installateur John van Dam uit Vessem werd een plan uitgedacht. Vervolgens werden drie erkende restauratiebedrijven uit de buurt voor een kennismaking uitgenodigd. Met Bouwbedrijf

Tips van Monique en Art:

1) Monique en Art Schieman zijn direct na aankoop van hun rijksmonument lid geworden van de Monumentenwacht. Het uitvoerige eerste inspectierapport bood een prima basis voor de latere restauratieplannen.

2) Een laagrentende hypotheek van het Nationaal Restauratiefonds vormde de onmisbare financiële steun voor het restauratieplan, waarvan achterstallig onderhoud en herstel een groot deel uitmaakte.

3) Betrek de medewerker van de gemeentelijk afdeling monumentenzorg in een vroeg stadium bij de plannen. Een open houding zorgt voor een goede samenwerking tijdens het restauratieproces, waarin geregeld verrassingen tevoorschijn komen en onverwachte beslissingen moeten worden genomen.

4) Een handige opdrachtgever kan veel geld besparen in het bouwproces. Monique Schieman leverde zelf een grote bijdrage aan de restauratie van de stucplafonds door, in goed overleg met de stucadoor, de ornamenten met mesjes, spateltjes, een boortje én engelengeduld, schoon te krabben. Ook heeft het stel zelf alle leidingen van de muur- en vloerverwarming aangelegd, waarna de professional deze aansloot op het centrale systeem.

Er moest heel wat gebeuren om het bewoonbaar te maken

Hoffman uit Beltrum klikte het meteen. 'Projectleider George Meijer begon bij binnenkomst direct met het plaatsen van enkele stutten', zo herinnert Monique zich de eerste ontmoeting. 'Hij maakte zich ernstige zorgen over de doorgezakte ornamenten stucplafonds.' Deze voortvarende aanpak beviel Monique en Art wel. Daarna bleek dat George niet alleen verstand had van authentiek restaureren, maar ook prima in staat was om de geplande innovaties op het gebied van energiebesparing toe te passen. Samen puzzelden ze net zo lang tot er een goede bouwkundige aanpak lag voor de restauratie, waarin alle wensen waren verwerkt. Het Hof zou een toekomstbestendig duurzaam monument worden.

Isoleren

Als eerste werd het dak geïsoleerd en enkele nieuwe dakramen geplaatst. Op de voorzijde legde het bouwteam de nog bruikbare authentieke pannen terug. Aan de achterzijde kwamen vergelijkbare nieuwe pannen, vakkundig afgewerkt met prachtige loden kepers. Vervolgens ontdeed men de

buitenmuren van al het losse stucwerk. Boven meerdere ramen bleken geen lateien te zitten, met scheurvorming als gevolg. Die ontbrekende lateien werden uiteraard alsnog gemetseld. Verder werden de buitenmuren gestraald om een goede hechting van de nieuwe dampdoorlatende stuclaag te bewerkstelligen. Door het verwijderen van de vergane wandbedekking kwamen de bouwsporen eerst goed in het zicht en was duidelijk te zien in welke volgorde het pand in de loop der tijd was opgebouwd. Monumentenambtenaar Willem Hagens van de gemeente Bronckhorst wipte dan ook geregeld aan om de historische verrassingen te inventariseren. De muren kregen aan de binnenzijde een bekleding van leem en Pavatex isolatieplaten. Deze platen kunnen vocht opnemen én afgeven, zodat de vochthuishouding goed blijft. Ook vangt dit materiaal de beweging van de wanden op, hetgeen scheurvorming voorkomt. Als eindafwerking brachten de mannen een leemlaag in kleur aan.

'Het is belangrijk om de vochthuishouding goed in de gaten te houden', vertelt Monique. 'De isolatiewaarden en de gebruikte

De monumentenambtenaar kwam geregeld de historische verrassingen inventariseren

materialen moeten zorgvuldig op elkaar worden afgestemd. Te veel vocht leeft niet prettig en zorgt bijvoorbeeld voor houtrot.' Aan de hand van transmissieberekeningen konden de gewenste temperaturen per ruimte worden bepaald. De dikte van de isolatielaag werd hierop aangepast, evenals de keuze voor wand- en/of vloerverwarming per ruimte. De zitkamer herbergt nu een geavanceerde houtkachel, die door herplaatsing van de oude schouw zeer authentiek oogt. De haard ondersteunt in de winter het verwarmingssysteem; met de aan de hete rookgassen onttrokken warmte wordt het water opgewarmd. De ramen hebben aan de binnenzijde nog de originele luiken en zijn voorzien van monumentaal isolatieglas.

Zelfvoorzienend

Het platte dak staat, nauwelijks zichtbaar vanaf de weg, vol met PV-panelen en zonnecollectoren. Met de PV-panelen wordt zonne-energie omgezet in elektriciteit, genoeg om de hele woning van stroom te voorzien. De zonnecollectoren warmen water op, dat wordt opgevangen in twee grote tanks van elk duizend liter, die op zolder staan. De zoldervloer is

hiervoor speciaal verstevigd. Een warmtewisselaar organiseert het gebruik van het opgewarmde water, zowel voor de wand- en vloerverwarming als de badkamer en keuken. Dit ingenieuze en gesloten systeem leidt opgewarmd en gebruikt afgekoeld water (vermengd tot de juiste temperaturen) door een web van buizen het huis in. De radiatoren waren eigenlijk overbodig, maar ze zijn om esthetische redenen behouden en opgenomen in het circuit.

Voorbeeldproject

Projectleider George kijkt terug op een bijzonder project, waarin hij mocht samenwerken met betrokken en deskundige opdrachtgevers. 'De aandacht voor isolatie en innovatieve duurzaamheidsmaatregelen was uniek en kan als voorbeeld dienen voor vele andere monumenten.' Monique en Art, die nog een hele tijd van dit energieneutrale huis willen genieten, kunnen het alleen maar hopen. 'We hebben een behoorlijke investering gedaan, de terugverdientijd is ongeveer tien jaar. Maar dat maakt niet uit. Dit monument verdiende een duurzame toekomst en daar hebben wij nu de basis voor gelegd.' ■

Burgemeestershuis 'Het Hof'

Het Hof is een rijksmonumentale herenboerderij met een gepleisterd woonhuis. Het woongedeelte is voornamelijk op de begane grond gesitueerd. Daarboven bevindt zich een schilddak met hoekschoorstenen en dakkapellen met vleugelstukken en segmentvormige frontons. Het pand, daterend uit de eerste helft van de zeventiende eeuw, was aanvankelijk een kleine hofstede, die tevens fungeerde als 'curtis'; de plaats waar recht werd gesproken. Het was dan ook de woonplek van de plaatselijk 'richter'. Vanaf eind achttiende eeuw vervulden drie generaties Snethlage gedurende ruim honderd jaar het domineesambt vanuit de hofstede. Hierna bewoonden twee opeenvolgende burgemeesters met hun gezinnen het pand; de achtertuin sloot rechtstreeks aan op het gemeentehuis. In de loop der jaren is de hofstede beetje bij beetje uitgebreid. Begin twintigste eeuw werden aanpassingen, zoals decoratieve stucplafonds, doorgevoerd om er een statig herenhuis van te maken. Bovendien was er voor de grote burgemeestersgezinnen meer ruimte nodig en kwam er een 'bijhuis'. In 1950 is het huis gekocht door een particuliere familie. De dochter van deze familie, kunstenaress Agnes van den Brandeler, heeft er tot haar dood in 2002 gewoond. Daarna stond het pand tien jaar leeg. Omdat een stichting zich over het pand ontfermde door het te verwarmen en enigszins wind- en waterdicht te houden, is al te veel verval voorkomen.

Bron: Albert Snethlage (www.familie-snethlage.nl) / monumentenregister Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Vakgroep Restauratie

Bouwbedrijf Hoffman uit Beltrum is aangesloten bij de Vakgroep Restauratie, de landelijke branchevereniging van erkende restauratiebouwbedrijven. De zesendertig leden van de Vakgroep Restauratie nemen samen tweederde van de restauratiebouwproductie in ons land voor hun rekening, variërend van onderhoud en restauraties van woonhuizen tot herbestedingen van fabriekscomplexen en kerken. De Vakgroep zet zich al ruim dertig jaar in voor het waarborgen van kwaliteit, innovatie, het behoud van ambachtelijk vakmanschap en treedt op als belangenbehartiger en gesprekspartner binnen de restauratie- en monumentenwereld. De leden van de Vakgroep Restauratie voldoen aan strenge kwaliteitsnormen, zie ook www.vakgroepr restauratie.nl

Partners in restauratie,
onderhoud en herbesteding